

CAP-VALMISTELUN MAASEUTU –TYÖRYHMÄ

Aika: Tiistai 19.4.2020 klo 13-16

Paikka: Teams

Läsnäolijat:

Taina Vesanto, pj, maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Sihvola, maa- ja metsätalousministeriö
Laura Jänis, maa- ja metsätalousministeriö
Juuso Kalliokoski, maa- ja metsätalousministeriö
Anne Vainio, maa- ja metsätalousministeriö
Markus Lounela, maa- ja metsätalousministeriö
Jyri Inha, valtionvarainministeriö
Harri Ahlgren, työ- ja elinkeinoministeriö
Johanna Helkimo, ympäristöministeriö
Raisa Ikonen, Ruokavirasto
Reijo Martikainen, Ruokavirasto
Teemu Hauhia, Maaseutuverkostopalvelut
Ritva Rintapukka, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan liitto
Taina Väre, Kuntaliitto
Juha Lappalainen, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Olli Cavén, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Bjarne Westerlund, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
Mia Simpanen, Suomen yrittäjät ry
Hannemari Niemi, Suomen elinkeino- ja kehitysyhtiöt SEKES ry
Tuomas Perheentupa, Suomen kylät ry
Eliisa Vesisenaho, Pirkan helmi ry
Marianne Selkäinaho, siht., Maa- ja metsätalousministeriö
Leena Anttila, siht., Maa- ja metsätalousministeriö

Asiantuntijat:

Hilka Vihinen, pysyvä asiantuntija, LUKE
Eero Pehkonen, pysyvä asiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö
Kati Vaissalo, pysyvä asiantuntija, Ruokavirasto
Virva Terho, maa- ja metsätalousministeriö

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Taina Vesanto avasi kokouksen klo 13:00.

Kokouksen esityslista hyväksyttiin.

Todettiin läsnäolijat.

2. EU- ja kansallisen CAP-valmistelun tilannekatsaus

Sanna Sihvola/MMM kertoi EU-valmistelun tilanteesta. EU:n trilogit ovat edenneet ja päätöstä odotetaan toukokuussa. Uudesta toimeenpanomallista päästiin sopuun maaliskuun lopulla. Vuodesta 2024 lähtien CAP-suunnitelman toteuma voi poiketa korkeintaan 35 % arvioidusta ilman seuraamuksia, vuodesta 2025 lähtien korkeintaan 2025. Ensimmäinen välitarkastelu toteutuksesta tehdään vuonna 2025. Mikäli komissio havaitsee vakavan puutteen CAP-suunnitelman toimeenpanossa, osa toimista voidaan jättää rahoituksen ulkopuolelle.

3. Kansallisen CAP-suunnitelman luonnos

Virva Terho/ MMM esitteli CAP-suunnitelman kokonaisuuden sekä kertoi CAP-suunnitelman luonnoksen käsittelystä strategiaryhmässä, mikä tulee tapahtumaan 18.5.2021. Maaseuturyhmältä toivotaan kommentteja/ kannanottoja tätä kokousta varten. Strategiaryhmä ei ota kantaa toimenpidekohtaiseen varojen jakoon vaan suurempiin kokonaisuuksiin. Rahoituskauden 2021-2027 vuosien 2021 ja 2022 rahoitus tulee siirtymäkauden rahoituksena nykyiseen maaseudun kehittämisohjelmaan, mikä pitää ottaa huomioon kokonaisuutta tarkasteltaessa. Leader-ryhmiltä on tullut vetoamus rahoitustason nostamisesta, mikä on myös annettu tiedoksi strategiaryhmälle. Sen lisäksi esim. rakennetukien tason riittävyys on nostettu esiin. CAP-suunnitelman lopullisista rahoituspainotuksista päättää valtioneuvosto ja sen jälkeen komissio hyväksyy CAP-suunnitelman. Komissiolta on myös todennäköisesti tulossa lisäohjeita CAP-suunnitelman laatimiseen.

Keskustelu:

- Milloin alueille tuleva rahoitus on selvillä? *Vastaus: Siirtymäkauden osalta alueellisia jakokriteereitä on muutettu ja loput siirtymäkauden valtuudet jaetaan vuoden 2022 alussa. CAP-suunnitelman alueellisesta jaosta tehdään esitys vuoden 2022 lopussa ja varat jaetaan alueille vuoden 2023 alussa.*
- On ikävää, ettei Leaderin rahoitusosuus ole esityksessä korkeampi. Leaderin rahoitukseen pitäisi saada vähintään yhtä suurikorotus kuin ELY-keskusten kautta rahoitettavaan yritystukeen ja yleishyödyllisiin investointeihin. Toivottavasti strategiaryhmä ottaa kantaa tähän.
- On haasteellista, että ekojärjestelmän toimeenpanon järjestäminen on EU-tasolla edelleen auki. Pitäisi tietää, miten se toteutetaan suhteessa ympäristökorvaukseen. Ympäristötavoitteiden 30 % minimivaatimus koskee kaikkia toimenpiteitä. Miten tämä toteutetaan hanke- ja yritys- ja Leader-tuissa? *Vastaus: Ympäristötavoitteet ovat osa valintakriteereitä myös yritys-, hanke- ja Leader-tuissa.*

4. Erityistavoitteisiin tehdyt päivitykset

Leena Anttila kertoi erityistavoitteisiin tehdyistä päivityksistä edellisen kokouksen jälkeen. Työryhmältä saatiin jonkin verran kommentteja erityistavoitteeseen 8 ja nämä on otettu huomioon mahdollisuuksien mukaan. Osa kommentteista oli ristiriidassa esim. komission antamien CAP-suunnitelman laatimisohjeiden kanssa, joten niitä ei voitu ottaa huomioon. Tiimerissä on tallennettuna kaikki 9 erityistavoitetta ja läpileikkaava tavoite sekä CAP-suunnitelman sisällysluettelo, joka on komission antamissa ohjeissa.

Keskustelu:

- Tuleeko AKIS-järjestelmä erikseen esille CAP-suunnitelman luonnoksessa? Älykkään erikoistumisen strategia olisi hyvä linkittää AKIS-kohtaan. Maakunnissa oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) ohjelmat ovat parhailaan valmistelussa. Erityistavoitteessa 6 viitataan kosteikkoinvestointeihin. Näitä voitaisiin yhteensovittaa alueilla.

5. CAP-suunnitelman kokonaisuuden tilannekatsaus alueellisessa ja paikallisessa kehittämisessä

a) Yrityusrahoitus

Juuso Kalliokoski kertoi yritystukien toimenpiteistä. Yritystukia pitää katsoa kokonaisuuden kannalta niin, että ei tule päällekkäisyyksiä, eikä väliinputoajia. Tärkeää ei ole mistä yrityksiä rahoitetaan, vaan että yrityksille löytyy rahoituskanava. Tulevan kauden valtiontukisääntöjen sisällöstä ei ole vielä tarkempaa tietoa.

Keskustelu:

- ELY-keskuksissa on herättänyt keskustelua esitys, että Leader-ryhmät rahoittaisivat alle 50 000 euron yritystukia ja ELY-keskukset vain sitä isompia. Leader-ryhmien rahoittamat yritystuet ovat tällä hetkellä keskimäärin huomattavasti tätä pienempiä. Yrityksellä pitäisi myös olla oikeus päättää, hakeeko tukea ELY-keskukselta vai Leader-ryhmältä. Kaikki yritykset eivät halua liikesalaisuuksiaan Leader-ryhmien käsittelyyn. Lisäksi pitäisi kiinnittää huomiota käsittelyaikoihin, jotka ovat Leader-ryhmillä huomattavasti ELY-keskuksia pidemmät. *Vastaus: Valtiontukisääntöihin tulossa oleva muutos mahdollistaa Leader-ryhmien rahoittamien yritystukien päätöksenteon huomattavasti yksinkertaisemmalla päätöksentekomenettelyllä 50 000 euroon asti, siksi jako on perusteltu. Sitä ei myöskään oteta mukaan yrityksen de minimis-kiintiöön. Yrityksen ei ole pakko hakea rahoitusta Leader-ryhmältä, vaan se voi hakea myös ELY-keskuksesta.*
- Ympäristö- ja ilmastoasioihin liittyviin investointeihin on esitetty jokin vähimmäisprosentti. Suomi ei ole pitänyt esitystä hyvänä. Valtakunnallisesti valintakriteereissä ei ole kuitenkaan ilmastoon liittyvää kriteeriä. Sellainen pitäisi lisätä, mikäli vähimmäisprosentteja ei haluta ottaa käyttöön. *Vastaus: Valintakriteerinä on kestävä kehityksen periaatteiden noudattaminen. CAP-suunnitelma painottaa maatalouden ja maaseudun elinvoiman tukemiseen, joten se ei ensisijaisesti ole ympäristöohjelma. Ympäristö on kuitenkin yksi kriteereistä.*
- ELY-keskukset ovat huolissaan, etteivät elintarvikeyritykset pääse tuen piiriin. *Vastaus: Elintarvikeyritysten osalta pyritään tunnistamaan ne, jotka tarvitsevat tukea, koska rahoitusta on niukasti. Näitä ovat erityisesti mikro- ja pienyritykset ja niitä tuetaan edelleen. Keskisuurilla yrityksillä on paremmat mahdollisuudet toteuttaa investointeja ilman avustusmuotoista tukea. EU-asetus on muuttanut tältä osin nykyiseen rahoituskauteen verrattuna.*

Kehittämishankerahoitus

Marianne Selkänaho esitteli kehittämishankkeisiin liittyvät toimenpiteet. Tällä hetkellä toimenpiteiden kuvauksista ei vielä tule ilmi, että niillä on vaikutuksia usealle erityistavoitteelle. Toimenpiteiden pitäisi myös vastata valmistelussa olevien EU- ja kansallisten strategioiden tavoitteisiin. Toisin kuin yritystuissa, kehittämishankkeissa on käytössä samat välineet sekä ELY-keskuksille että Leader-ryhmille, mutta Leader-ryhmien rahoittamat kehittämishankkeet ovat keskimäärin pienempiä kuin ELY-keskusten rahoittamat hankkeet.

Keskustelu:

- Yhteisölliset kehittämishankkeet ovat tärkeitä kylätoimijoille. Älykkäät kylät –konseptia pitäisi tulkitä laajasti. ELY-keskusten rahoittamat maakunnalliset hankkeet sekä valtakunnalliset hankkeet ovat myös tärkeitä. *Vastaus: Nämä on kirjoitettu sisälle toimenpiteisiin. Esimerkiksi palvelut ja turvallisuus ovat aiheita, jotka sopivat näin rahoitettavaksi.*

Leader

Laura Jänis kertoi Leader-toimenpiteestä. Leader-ryhmien käytössä olevia välineitä tarkistetaan ennen lausunnolle menevää versiota. Starttimaataloudesta ei ole vielä linjausta, mutta sen valmistelu jatkuu. Tällä hetkellä näyttäisi siltä, että se soveltuisi parhaiten Leaderin rahoitettavaksi tai vaihtoehtoisesti sitä ei rahoitetai lainkaan. Leader-ryhmien toimintarahan rahoitusmalli on aiempaa yksinkertaisempi. Teemahankkeen sijaan tulevalla kaudella rahoitetaan pieniä hankkeita. Leader-ryhmien tuloksista tarvitaan tarkempaa seurantatietoa kuin mitä EU-tasolla kerätään, joten kansallisesti mietitään, mitä tietoa pitäisi kerätä lisäksi.

Keskustelu:

- Leader-ryhmät eivät ole huolissaan oman asemansa menettämisestä, vaan paikallisten yrittäjien menestymisestä. Nyt näyttää siltä, että paikallisen elinvoiman kannalta tärkeät yritykset jäävät rahoituksen ulkopuolelle. Onko mahdollista sisällyttää kouluttautumisen tukemista palvelupaketteihin? Starttimaatalous on hyvä rahoitusmuoto, koska vastaavaa ei ole rakennetuissa eikä yritystuissa. Sen rahoittaminen Leader-ryhmien kautta on joustavaa, koska Leaderin ei tarvitse noudattaa yksittäisten toimenpiteiden vaatimuksia.

6. Esitys aluemäärittelystä

Sanna Sihvola/ MMM esitteli luonnoksen CAP-suunnitelman maaseutualueiden määrittelystä. Määrittely perustuu SYKE:n tekemään aluetypologiaan, joka päivitettiin vuonna 2020. SYKE:n luokittelun mukaan sisempi ja ulompi kaupunkialue muodostavat kaupunkien ytimen, joka on hyvin samanlainen eri puolilla Suomea. Sisempi kaupunkialue ja pääsääntöisesti myös ulompi kaupunkialue olisi sen vuoksi syytä rajata maaseutualueen ulkopuolelle. Sen sijaan kaupungin kehysalue voitaisiin katsoa maaseudeksi. Poikkeuksena voisivat edelleen olla korkeintaan 30 000 asukkaan kunnat, jotka voitaisiin luokitella kokonaan maaseudeksi.

Keskustelu:

- Aluetypologia kuvaa rakennetun alueen tilaa erityisesti kaupunkialueilla. Sen rinnalle tarvittaisiin kriteereitä, jotka kuvaavat alueen kehitystä. Aluetypologian päivityksessä tapahtuneista alueluokan muutoksista suuri osa on kriteerien raja-alueella. Esimerkiksi kaupunkien kehysalue on kasvanut, koska moottoriteiden lähistön alueilla katsotaan olevan hyvä tieverkkosaavutettavuus. Tämä ei kuitenkaan kuvaa maaseudun kehityksen potentiaalia ko. alueella. Aluetypologia pitäisi uudistaa aina ennen ohjelmakauden vaihtumista. Uudistuksessa pitäisi käyttää laajempaa joukkoa asiantuntijoita ja kehittyneempiä tutkimusmenetelmiä, kuten spatiaalinen reaali, joka kuvaa sitä mitä on tarkasteltavan alueen ympärillä. Myös alueiden kausiväestö tulisi tarkastelussa ottaa huomioon. Suuremman ruutukoon käyttö parantaisi aluetypologian käytettävyyttä. Alueluokitteluun ei saisi tulla yhtäkkiä dramaattisia muutoksia. Jotkut alueet ovat joutuneet luokittelussa väärään luokkaan, nämä pitäisi käydä tarkkaan läpi. 30 000 asukkaan kunnat voitaisiin luokitella suoraan maaseutualueeksi, mutta ei ole selvää riittääkö tämäkään tulevaisuudessa. Maaseutualueen määrittelyssä pitäisi olla joustoa erityisesti kaupungin kehysalueen ja ulomman kaupunkialueen kohdalla.
- Teollisuusalueita, jotka sijaitsevat ulommalla kaupunkialueella ei pitäisi ottaa maaseuturahaston rahoituksen piiriin. Nämä kuuluvat rakennerahastojen rahoitettaviksi. ELY-keskusten ja Leader-ryhmien määrittelemä maaseutualue pitäisi olla sama.
- Aluetypologia on liian kankea väline tukikelpoisen alueen määrittämiseen. Kuntaliitokset ovat heikentäneet useiden maaseutualueiden asemaa. Nyt ei pidä supistaa maaseutualueita, kun maaseutuasuminen on nosteessa.
- ELY-keskusten ja Leader-ryhmien pitäisi itse määritellä maaseutualue. Leader-ryhmät voivat hyödyntää myös ESR-rahoitusta.
- Yleishyödyllisen hanketoiminnan kannalta myös sisempi kaupunkialue pitäisi olla mahdollista sisällyttää maaseuturahaston rahoituksen piiriin. Tämä vahvistaisi myös maaseutu-kaupunki –vuorovai- kutusta. Maaseutualueen määrittely pitäisi tehdä alueilla. Pitääkö määrittelyn olla sama yritystuille ja yleishyödyllisille kehittämishankkeille?
- Tukikelpoisen maaseutualueen määrittely ei koske kehittämishankkeita. Tuen hakijaorganisaatio sijaitsee usein kaupungissa, mutta hyödyn pitää mennä maaseutualueille.
- Onko mahdollista tehdä ero yleishyödyllisten ja muiden hankkeiden välille? Joustavuus on tärkeä. 30 000 asukkaan raja ei ole kannatettava.
- Leader-ryhmän toiminta-alue ja alue, missä voi myöntää maaseuturahaston tukia ovat kaksi eri asiaa. Kehittämishankkeessa hyödynsaaja on oleellinen, ei hakija. Maaseuturahaston varoja pitäisi suunnata alueille, joilla kehittämishaasteita on enemmän, ei niille alueille joilla voidaan hyvin jo muuten-

kin. Maaseudun kehittämisrahoituksen tavoite on nimenomaan alueiden välisten kehityserojen tasaiminen, eli koheesio. Kun tuetaan Etelä-Suomen moottoriteiden varsia, vahvistetaan keskittymiskehitystä.

- Esitys aluemäärittelystä on aika hyvä, jos 30 000 asukkaan raja poistuu. Muuten aluemäärittely voi johtaa siihen, että jollain alueella kirjonkylä jouduttaisiin rajaamaan pois, kun taas jollain toisella alueella paljon suurempi keskus kuuluisi maaseutualueeseen.
- Esitys, että maaseututypologiaa kehitettäisiin nykyisestä, on kannatettava. Kuntaliitokset ovat heikentäneet maaseudun asemaa myös Uudellamaalla.
- On totta, että rahoitus pitäisi kohdentaa sinne, missä sitä eniten tarvitaan ja mahdollisimman paljon lisäarvoa tuottavassa muodossa.
- Mikä muuttuisi, jos 30 000 asukkaan rajasta luovuttaisiin? Aluemäärityksestä on erisuuntaisia näkemyseroja eri alueilla. Leader-ryhmien kannalta kuntarahan merkitys on tärkeä. Kuntaraha määritellään yleensä asukkaiden lukumäärän perusteella.
- *Yhteenvedo keskustelusta: Alueilla on paras näkemys maaseutualueen määrittelyyn. Sisäisen kaupunkialueenkin poisrajaus on joillekin Leader-ryhmille ongelmallista. Myös sitä, millaisen asukasluvun kunnat voidaan luokitella kokonaisuudessaan maaseutualueeksi, täytyy vielä tarkastella. Aluetypologiaa on syytä uudistaa, mutta sitä ei ajallisesti pystytä tekemään vielä CAP-suunnitelmakaudelle, vaan asiaa pitää valmistella hyvissä ajoin ennen sitä seuraavaa rahoituskautta.*

7. Muut asiat

Sanna Sihvola kertoi, että Leader-ryhmien haun ensimmäistä kierrosta on jatkettu 31.5.2021 asti ja ELY-keskusten alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien valmisteluaikaa 30.6.2021 asti. 17.6.2021 järjestetään CAP-suunnitelman lausuntokierroksen kick-off –tilaisuus. Tilaisuus järjestetään virtuaalisena.

8. Seuraavat kokoukset:

Seuraava kokous pidetään 28.5., mikäli tarpeen. Muussa tapauksessa kokoonnutaan vasta syksyllä 2021 sen jälkeen kuin lausunnot on saatu.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16:00.